

ΛΟΓΟΣ
ΚΑΤ' ΕΝΤΟΛΗΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΕΚΦΩΝΗΘΕΙΣ
ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΞ ΟΔΗΣΣΕΟΥ ΕΙΣ ΑΘΗΝΑΣ
ΜΕΤΑΚΟΜΙΔΗΝ ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ ΛΕΙΨΑΝΩΝ
ΤΟΥ
ΑΟΙΔΙΜΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ
ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ Ε΄.

ΥΠΟ
ΝΙΚΗΦΩΡΟΥ ΚΑΛΟΓΕΡΑ

Ἀρχιμανδρίτου Καθηγητοῦ τῆς Θεολογίας τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου,
Ἀρχιεπισκόπου Πατρῶν, καὶ Καθηγητοῦ τῶν υἱῶν τοῦ
Γεωργίου Α΄. Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων.

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΥΠΟ ΤΟΥ

ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΕΠ. ΠΕΤΡΑΔΙΑ (Δικηγόρου Ἀθηνῶν)

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΣΟΥΤΣΑΝΗ

Κανακάρη 92 - Πάτραι

AP E16: 165791

«Καὶ ὡς ἀπέθνησκεν εἶπεν, ἴδοι Κύριος καὶ Κρινάτω».....

Κοιμώμεθα ἄρὰ γε καὶ ὑπνώττομεν, ἢ γρηγοροῦμεν καὶ ἀγρυπνοῦμεν; Παιδιάν τινα ὡς παῖδες παίζομεν, ἢ τὸ σπουδαιότατον τῶν συμβεβηκότων ὡς ἄνδρες σπουδαῖοι μελετῶμεν; Μεσονύκτιον εἶναι καὶ σκότος παχὺ ἐπικάθηται ἐπὶ τῶν βλεφάρων ἡμῶν, καὶ ἡμεῖς χειμερινοὺς βλέπομεν ὄνειρους, ἢ ἡμέρα φωτεινότητι, ἐν τῷ μεσουρανήματι ἔχουσα τὸν φωτεινότετον ἥλιον, καὶ ἀληθῆ ὑπάρχουσι τὰ καθορόμενα πράγματα; Διότι εἰς τοιοῦτον ὄντως βυθὸν ἀπορίας νομίζω ὅτι βυθίζεται ἕκαστος ἐξ ἡμῶν σήμερον, ἀναλογιζόμενος ἐμβριθῶς τὸ μέγεθος τῶν πραγμάτων, ὧν μάρτυρες οἱ πάντες ἐνταῦθα παραγινόμεθα. Ὁ ἐθνικὸς πόθος, ὁ ἀπὸ τεσσάρων καὶ ἐπέκεινα αἰῶνων σιδηρῶν διαφλέγων διηνεκῶς τὰ στέρνα τῶν προγόνων ἡμῶν ἐκδηλωθεὶς πνηγυρικῶς κατὰ τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἱερὸν ἀγῶνα καὶ διὰ τοῦ αἵματος μυριάδων μαρτύρων, ἐπιρροσθεὶς, εἰ καὶ μὴ ὀλοσχερῶς, ἀλλ' ὅμως ἐξεπλήρωθη καὶ τῶν ὀνειρῶν ἄρα τὸ φάσμα ἐνεδύθη ζωὴν ἢ σκιά τῶν ἐλπίδων ἐγένετο σὰρξ καὶ ἡμεῖς ὄντες ἤδη γρηγοροῦμεν καὶ δὲν ὑπνώττομεν ὕπνον βαθύν.

δης αὐτῶν πνοή οὐκέτι καταμαραίνει οὐδὲ καταμαυροῖ αὐτῶν τὴν λαμπρότητα; Τὶ δὲ ἄλλο βούλεται νὰ παραστήσῃ ὁ ἥλιος, τὸ φαιδρὸν τοῦτο καὶ τηλαυγὲς ἄστρον, τὸ φαιδρότερον καὶ τηλαυγέστερον ἑαυτοῦ ἐνταῦθα ἀνατέλλον καὶ διὰ τῶν ἑαυτοῦ μαρμαρυγῶν πᾶσαν τὴν ὄψιν τῆς πολυμνήτου ταύτης χώρας εὐφραῖνον, ἢ ὅτι ἐξηφανισθῆ τῆς τυραννίας ἢ πλήρης δακρύων ὁμίχλη καὶ ἀχλὺς; Τὶ δὲ ἄλλο μαρτυροῦσι τὰ πολυπληθῆ ταῦτα καὶ μεγαλοπρεπῆ τῶν Ἐπιστημῶν ἐνδαιτήματα ἐν οἷς αἱ θεσπέσiai μοῦσαι ὡς ἐν τῇ πρώτῃ αὐτῶν κοιτίδι ἀναθάλλουσι καὶ τῇ ἠδύτητι τῆς μελωδίας πάντας τοὺς φιλομούσους καταθέλγουσι, ἢ ὅτι ἡ ἱερὰ Ἐλευθερία ἡγεμονεῦει ἐνταῦθα εὐκλεῶς, καὶ ἐπιχαρίτως ταύτας δεξιοῦται, καὶ ἄσυλον παρέχει ἀσφαλές; Ἐὰν δὲ ἔτι ὑπὸ δυσπιστίας κατέχεται ἡ μακαρία σου ψυχὴ, ἀλλ' ὄδυσσον πρὸς ὀλίγον διὰ τῆς ἐν πολλοῖς ἐξαισίαις φιλοτεχνήμασι φιλοτίμως καὶ κομψῶς καθωραϊζομένης ταύτης πόλεως, ἐν ἣ ὄυτε οἰμωγαὶ καὶ στεναγμοὶ καὶ γοεραὶ φωναὶ μετὰ δακρύων λαοῦ τυραννουμένου ἀκούονται, καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις ναοὶ χριστιανικοὶ πάγκαλοι καὶ μεγαλοπρεπεῖς ἀνὰ πᾶν βῆμα προκύπτουσιν, οὐδὲν δὲ ἄχαρι σκῆνωμα τῶν ἀποτροπαίως τῆς Ἄγαρ υἱῶν ταῦτα δὲ πάντα μιᾷ φωνῇ καὶ γλώσσει δὲν ἐξαγγέλλουσιν ὅτι ἡ χριστιανικὴ θρησκεία πορφύραν βασιλικὴν ἐνδεδυμένη, ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ

θρόνου ἐνταῦθα σεμνοπρεπῶς κάθηται, κατισχύσα-
σα τοῦ ἀγρίου Ἰσλαμισμού;

Πλὴν οἴμοι! ὅτι ἐκ τῆς ἀνατεθείσης μοι σοβαρᾶς
ταύτης λειτουργίας, σκοτισθέντος τοῦ τῆς διανοίας
λογισμοῦ, παραδραμὼν τὰς ἐναργεῖς μαρτυρίας, εἰς
ἀσθενεῖς λόγους κατέφυγον ὅπως πείσω τὴν μακα-
ρίαν σου ψυχὴν ὅτι δὲν εἶναι ὄναρ καὶ σκιά τὰ σῆ-
μερον ὑπὸ σοῦ ὀρώμενα, ἀλλ' ἀληθῆς καὶ ὑκοστα-
τικῆ πρῆγματων οὐσία, ταῦτα δὴ τὰ τῶν ὀνείρων
ἀπιστότερα. Διὸ στρέψον, Παναγιώτατε Πατριάρ-
χα, πέριξ τοὺς ὀφθαλμοὺς σου καὶ ἰδὲ ὅτι περιστοι-
χίζουσι σου τὴν ἱερὰν λαβννα ὁ κραταιότατος
τῆς Ἑλλάδος Ἄναξ καὶ ἡ κραταιοτάτη Ἄνασσα.

Ἄρον κύκλω τοὺς ὀφθαλμοὺς σου καὶ ἴδε τοὺς
ὑπουργοὺς τὴν ἱερὰν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλά-
δος Σύνοδον τὴν Βουλὴν τοῦ ἔθνους ἐν σώματι
καὶ ἅπαν τὸ χριστεπώνυμον πλήρωμα ἀθρόον συν-
τρέχον καὶ μετὰ δακρύων κατασπᾶζόμενον τὴν σε-
βασμίαν σου λάβννα. Καὶ ταῦτα ἰδὼν πείσθητι
τέλος ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἐν μέρει διατελεῖ νῦν ἐλευθέ-
ρα, καὶ ὑψώσας τὰς χεῖρας εὐλόγησον αὐτήν. καὶ
τὸν Θεὸν δύξασον τὸν ὡς ὀλοκαύτωμα θυσίας
προσδεξάμενον τὸ μαρτυρικὸν σου αἷμα καὶ φι-
λανθρώπων ἐκπληρώσαντα τὰς τελευταίας τῆς ψυ-
χῆς σου εὐχὰς «Καὶ ὡς ἀπέθνησκεν εἶπεν, ἴδοι
Κύριος καὶ κρινάτω»

Τοιαύτη, Σεβασμιώτατοι Ἱεράρχαι καὶ πάντες

οἱ παρόντες, τοιαύτη εἶναι ἡ φύσις τῶν μεγάλων πραγμάτων πάντοτε, καὶ τοσοῦτον δὲ δύσπιστος ὑπάρχει ἢ ἔκβασις αὐτῶν, καὶ ὅταν αὕτη βεβαιῶται ὑπὸ τῶν αἰσθησέων καὶ τῆς πείρας. Ἄλλ' ὅσον ἀληθῆς καὶ βεβαία ὑπάρχει τῶν παρόντων πραγμάτων ἢ ὑπαρξίς τοσοῦτον σπουδαία καθίσταται τῶν ἀφορισμῶν, αἵτινες ταῦτα παρήγαγον, ἢ μελέτη καὶ ἐξέτασις. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἔργον τοῦτο εἶναι ὄντως μέγα καὶ δυσχερὲς, ἐγὼ δὲ ὁ τὴν λειτουργίαν καὶ τὴν ἐκτέλεσιν αὐτοῦ ἐντολῇ τῆς Ἐκκλησίας ἀναδεξάμενος ἀσθενεῖς σφόδρα καὶ ἀνεπαρκεῖς πᾶς σμικρῶς μου αἰσθάνομαι δυνάμεις, διὰ τοῦτο παρακαλῶ καὶ ἱκετεύω πάντας ὁμοίως ὑμῶς, ὄρχοντάς τε καὶ ἄρχομένους, ὅπως ἐπινεύσαντες, ἐπιδαψιλεύσησθέ μοι εὐμενῆ καὶ ἐπεικῆ ἀκρόασιν βουλευμένῳ ὧς οἶοντε συντόμως νὰ ἀφηγηθῶ πὰ καταστήσαντα προσφιλεῖ ἔθνικὴν ἐορτὴν τὴν παροῦσαν ἡμέραν.

«Καὶ ὧς ἀπέθνησκεν εἶπεν, ἴδοι Κύριος καὶ κρινάτω»).

Καὶ πάντοτε μὲν, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, καὶ πάντοτε ἀπὸ τῆς ἀποφράδος ἐκείνης ἡμέρας, καθ' ἣν ἡ Πρωτεύουσα τῆς Ἑλληνικῆς Ἀυτοκρατορίας κωίμασεν, οἷς εἶδε Κύριος, ἔάλω, πολυστεννακτος διετέλει οὔσα καὶ ὀδυνηρὰ τῆς υποδουλωθείσης Ἑλλάδος ἢ κατὰστασις. Καὶ πάντοτε μὲν πανταχοῦ στεναγμοὶ γοεροὶ τοῦ σκληρῶς τυραννουμένου

Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ὡς βαρεῖς μυκηθμοί, ἠκούοντο καὶ σημεῖα διαμαρτυρήσεως ἐξεδηλοῦντο κατὰ τὴν ὑποφώσκουσαν ἀμυδρὰν ἢ ἐναργεστέραν ἐλπίδα τῆς ἀπελευθερώσεως. Ἄλλ' ὅμως κατὰ τοὺς χρόνους, καθ' οὓς ὁ αἰοίδιμος Πατριάρχης Γρηγόριος ὁ πέμπτος, ἐνδεδυμένος τὴν πανοπλίαν τοῦ Πνεύματος, ἐπαξίως εἰς τὸν χρυσοστομικὸν ἀνυψοῦτο θρόνον καὶ ὡς πνευματικὸς καὶ πολιτικὸς ἄμα Ἀρχηγὸς τοῦ κατακλυδωνιζομένου ἐθνικοῦ σκίφους τοὺς οἴκους ἔθυνεν ἡτρομερὰ πίσεις τῆς ζοφερᾶς τοῦ κατακτητοῦ δεσποτείας κατέστη ἀφόρητος.

Αἱ ἐξορίαί, αἱ φυλακίσεις, αἱ δημεύσεις τῶν ὑπαρχόντων, αἱ βεβηλώσεις τῶν ἱερῶν, αἱ σφαγαὶ τῶν ἀθῶν, αἱ ἀτιμώσεις, αἱ βιαιοπραγαὶ καὶ αἱ ἄλλαι κακώσεις αἱ ἀπερίγραπτοι, ἅπερ τὴν ἰσχὺν καὶ τὸ κράτος φυλῆς πολεμίας τῷ χριστιανισμῷ καὶ τῷ πολιτισμῷ οὐσιωδῶ ἐχαρακτήριζον, ἐπλήρωσαν μέχρι στεφάνης τὸ τῆς πικρίας ποτήριον καὶ εἰς παράτολμον διάβημα προσώθουν πάντας ἀνεξαρρέτως τοὺς Ἕλληνας. Καὶ ποῖος βασιάνου τρόπος, ποῖον μαρτυρίου εἶδος, ποῖα ὕβρις τῆς τιμῆς, ποῖα ἀρπαγαὶ περιουσίας, ποῖα ἀσέβεια πρὸς τὰ θεῖα δὲν ἐπενοεῖτο μετὰ λελογισμένης πονηρίας καὶ δὲν διεπράττετο μετὰ ἀκολάστου ἀναισχυντίας καὶ παρὰ πάσης τῆς ἀγρίας ἐκείνης φυλῆς κοινῶς, καὶ παρ' ἑνὸς ἐκάστου τῶν Ἀγαρηνῶν ἰδίως; Ἡ καταστρο-

φή, ἡ δήωσις, ἡ ἐρήμωσις, ἡ ἀγχόνη, τὸ ξίφος, οἱ αἰκισμοὶ καὶ ἡ βία ὑπῆρχον παρ' αὐτοῖς τὰ μόνα νόμιμα μέσα τῆς διοικήσεως. Καὶ κατέστη φεῦ! κοιλὰς κλαυθμῶνος ἡ πατρις τῶν Χαρίτων! Καὶ ἔνθα πρὶν αἱ ἐπιστῆμαι, αἱ τέχναι, ὁ πολιτισμὸς, αἱ Μοῦσαι καὶ ἡ εὐκλεία ἐβλάστησαν καὶ ἀνέθαιον, ἐδέσποζον ἤδη οἱ χθόνιοι δαίμονες, καὶ θρηνοὶ μόνον καὶ ὄδυρμοὶ ἠκούοντο πολλοὶ.

Ἐνθεν μὲν λοιπὸν ταῦτα τῆς ἀνομίας τοῦ τυράννου τὰ ἀνόσια ὄργια· ἐνθεν δὲ ἡ ὀδύνη μεθ' ἧς ὁ Ἕλλην ἀνεμινήσκειτο πάντοτε τὴν πτώσιν τῆς ἑαυτοῦ Πατρίδος καὶ τὴν ἀπώλειαν τῆς ἰδίας αὐτονομίας, ὧν ἔνεκα οὐδὲ σπιθαμὴ γῆς ἐναπελείπετο αὐτῷ ἔλευθέρᾳ ὅπως τηρῆ· ἀμόλυντα τὰ ἱερά καὶ τὰς θήκας τῶν πατέρων, καὶ τῶν Ἑλληνίδων Μουσῶν ἰδρῶν σεμνὰ καθιδρύματα, κατέστησαν τὴν συμβίωσιν Μωαμεθανῶν καὶ Ἑλλήνων πάντῃ ἀδύνατον. Καὶ ἐκορυφούτο λοιπὸν ὁσημέραι ἡ μῆνις καὶ ὁ κότος, καὶ ὡς ἐνζέοντι λέβητι ἐθερμαίνεται ἐν τοῖς στήθεσι τῶν Ἑλλήνων ἡ κατὰ τῆς τυραννίας ἀγανάκτησις. Καὶ τὴν μὲν φλόγα ἀνερρίπτον πολλοὶ καὶ τολμηροὶ τὰς διαστάσεις αὐτῆς ὅμως τίς τῶν θνητῶν ἠδύνατο νὰ προΐδῃ; Ταῦτα δὲ πάντα καθίστων ὡς εἰκὸς τὴν θέσιν τοῦ τότε Ἀρχηγοῦ τοῦ ἔθνους καὶ τῆς Ἐκκλησίας δυσχεροτέραν καὶ κρισιμωτέραν ἢ ἄλλοτέποτε.

Καὶ ἐκάθητο λοιπὸν σήννους ὁ περινούστατος

ἐκεῖνος ἀνὴρ, ὁ Πατριάρχης, ἐπὶ τῶν οἰάκων τῆς ὑπ' αὐτοῦ κυβερνωμένης ἐθνικῆς ὀγκάδος, καὶ ἐσκέπτετο ἐμβριθῶς εἰς οἶον πέλαγος κινδύνων καὶ συμφορῶν ἔμελλε νὰ ἐξαγάγῃ αὐτήν. Καὶ ὡσπερ ὁ ἐπὶ τῶν οἰάκων καθήμενος κυβερνήτης ὅταν τῶν ἀτάκτων κυμάτων ταχεῖαν βλέπῃ τὴν ῥύμην καὶ τῶν βιαίων πνευμάτων ἀκατάσχετον τὴν φορὰν, τὸν δὲ τοῖς πλέουσι χειραγωγὸν ἀστέρα ἐν σκοτεινῇ καὶ ἀσελήνῳ νυκτὶ μὴ μαρμαίροντα, σπουδάξει ὅπως ἐντὸς λιμένος ἀσφαλίσῃ τὴν ναῦν· οὕτω καὶ ὁ ἐπὶ τῶν οἰάκων τῆς ἐθνικῆς νηὸς καθήμενος Πατριάρχης περιαλγῶς παρετήρει οὐχὶ ἀστέρων σελαγίζουσαν αἴγλην, οὐδὲ εὐδίαν, ἢ τοῦλάχιστον σπιλάδας σμικράς, ἀλλὰ πάντοθεν νέφη, βαρὺν καὶ χαλεπὸν τὸν χειμῶνα προμηνύοντα, ἀλλὰ τυράννων φρυάγματα δίκην πελωρίων κυμάτων ἀνορθούμενα, ἀλλὰ προπαρασκευὰς σφαγῶν καὶ ἄλλων μυρίων κακουρημάτων, καὶ ἐσπούδαξε τό γ' ἐπ' αὐτῷ, ὡς καλὸς κυβερνήτης, ἵνα ἐν ἀσφαλείᾳ τηρῇ τοὺς ἑαυτοῦ, ὅπως μὴ διὰ τὴν τοῦ μέλλοντος ἀδηλίαν ἀπροόπτως ὑποστῇ ναυάγιον τρομερὸν.

Ἄλλὰ μάτην. διότι τὸ φρόνημα τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, κατὰ τὴν τελευταίαν μάλιστα τοῦ Πατριάρχου. Γρηγορίου Πατριαρχείαν, ἐξεδηλώθη τρανώτατα καὶ ἔκτοτε κυρίως τῆς Ἑλλάδος τὸ ὄνομα ἀνεξιτήλοις γράμμασι μυστηριωδῶς κατεγράφετο ἐν τῇ ἱερᾷ βίβλῳ τῆς ζωῆς καὶ ἡ φυγαδευθεῖσα

δόξα, ἥτις ἐπὶ μακρὸν ἄλλοτε ἦνθισεν ἐν Ἑλλάδι χρόνον, ἐπανέκαμπεν εἰς τὴν πρώτην αὐτῆς ἐστίαν, θάλλουσα. Καὶ εὐλόγως, διότι ὅταν τὰ αἴσθη τῆς τυραννίας ἐκδηλῶνται ὁσημέραι ἑαυτῶν ἀσημιονέστερα· καὶ ὅταν δοῦλος λαὸς τὴν ἰδίαν εὐγένειαν αἰσθανθῆ καὶ ἔτιμον θάνατον νομίση ἀτίμου δουλείας προτιμότερον, τότε εἶναι ἡ μυστηριώδης καὶ κρείσιμος ἐκείνη στιγμή, καθ' ἣν λαοὶ τινες ὡς ἔθνη αὐτόνομα καταγράφονται ἐν τῇ βίβλῳ τῆς Ἱστορίας, καὶ οἱ δυνάσται τῆς γῆς καὶ οἱ ἄρχοντες· καὶ αὐτὴν αὐτῶν ἔτι τὴν ὑπερξίν ἐν τῷ κόσμῳ ὅλως ἀρνῶνται καὶ ὡς πλάσμα ἐξημιμένη, φαντασίας χλευάζουσι.

Φωνὴ τις μόνον ᾧφειλε νὰ ἀνυψωθῆ, ὅπως ἀκολουθήσῃ εὐθύς ἡ ἔκβασις τῶν πραγμάτων. Καὶ ἡ φωνὴ αὕτη τῆς ἐλευθερίας τῆς Ἑλλάδος, ὡς ἀπὸ θείας προσταγῆς, διαπρύσιος ἠκούσθη, καὶ ὡς ὑπὸ ἠλεκτρικοῦ σπινθῆρος ἀνεφλέχθη τῆς φιλοπατρίας τῶν Ἑλλήνων τὸ αἶσθημα. Καὶ ὁποῖα εὐγενοῦς καὶ εὐαισθήτου καρδία· αἱ μυχαίταται χορδαὶ ἠδύναντο νὰ μὴν κρουσθῶσι ἐντονότατα ὑπὸ τοῦ σφοδροῦ ἤχου τῆς ὀξείας φωνῆς ἐκείνης; Διὸ εἶχεν ἂν τις ἰδεῖν κατὰ τὰς μεγάλας ἐκείνας ἡμέρας· ἱερεῖς καὶ ἱεράρχας σεβαστοῦς, ἄρχοντα· καὶ εὐγενεῖς, γέροντας πολιοῦς, νεανίας· εὐσιαλεῖς καὶ ἀκμαίους, γυναῖκας σεμνάς καὶ παρθένους ἀβρὰς μετὰ δακρυβρέκτων ὀφθαλμῶν ἀνυψοῦντας χεῖρας ἐκέτιδας

πρὸς οὐρανὸν καὶ ὀμνύοντας ἐλευθερίαν τῆς γλυκερᾶς αὐτῶν πατρίδος ἢ θάνατον.

Ἄλλ' ἅμα τῆς σάλπιγγος τὸν παιᾶνα τῆς ἐλευθερίας σάλπισάσης, κατεσείσθη ἐκ βάρθρων σὺν τριγμῶ τρομερῶ τὸ ἐτοιμόρροπον καὶ σαθρὸν τῆς τυραννίας οἰκοδόμημα, ἐν ᾧ αἱ κτηνώδεις ὀρέξεις, αἱ ἐκτεθηλυμέναι τρυφαὶ καὶ ἡδυπαθεῖς ἀσωτεῖαι, στήσασσι τὸν ἐαυτῶν θρόνον, ἐν ἀδείᾳ μεγάλη ἡγεμόνευον. Ὁ δὲ τούτων δουλοπρεπῆς καὶ πειθήνιος θεράπων, ὁ χαῦνος καὶ θεοστυγῆς τύραννος, πεφοβησμένος καὶ ἔντρομος καὶ ψυχρῶ περιρροόμενος ἰδρῶτι, ἐκ τῆς κραιπάλης τῶν ἡδονῶν αἴφνης ἀνατιναχθεὶς, καὶ ὡς ἔξαλλος καὶ μαινόμενος καὶ φρυάσσων τῆδε ἀκείσει ἀγγιστρόφως ἀναπηδῶν καὶ σφραδάζων καὶ σφύζων, πανταχοῦ λυσσωδῶς ἐξήτει θύματα, ἵνα κορέσῃ τὰ πάθη αὐτοῦ τὰ φλογερά καὶ ἀπάνθρωπα. Ἀνέφριξαν ἐλίγδην αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ καὶ ἀνωρθώθησαν ὡς φαρμακεροὶ ὄφεις· οἱ σκυθροὶ αὐτοῦ ὀφθαλμοὶ ἐσπινθηροβόλουν σπινθῆρας φλογός· τὸ δὲ παμφάγον αὐτοῦ στόμα καπνὸν ἐξερευγόμενον φλογώδη, ὡς ἡ Αἴτη, ἔχμινε φρικαλέως καὶ ἠτοιμάζετο νὰ καταβροχθίσῃ τὴν Ἑλλάδα, τὴν δύσμοιρον καὶ καταπεπονημένην Ἑλλάδα! « ὦ Κύριε, σῶσον δὴ, ὦ Κύριε, εὐδόσωσιν δὴ! »

Τὸ ὑπουλὸν κάλυμμα, ὑφ' οὗ καλυπτομένη ἠθηριώδης τυραννὶς ἐβλώπευε τοὺς ἄρχοντας τῆς Ἑκ-

κλησίας καὶ τοῦ Γένους ἡμῶν, ἵνα κρατῆ δι' αὐτῶν ὑποχείριον, ὡς ἀνδράποδον, λαὸν εὐγενεστάτης καταγωγῆς, πνεύσας ὁ ζέφυρος τῆς ἐλευθερίας ἀνερρίπισε, καὶ ἡ εἰδεχθεὶς μορφὴ ἐν πάσῃ αὐτῆς τῇ φυσικῇ θηριωδία, φανεῖσα, τοὺς πάντας τρόμον καὶ φρίκης ἐνέπλησε! τὸ προσωπεῖον τὸ ἐπίπλαστον ἀφηρέθη· καὶ ἡ πελιδνὴ κατεσκληκυῖα ὄψις τοῦ δημίου τυράννου δίκην καταχθονίου τινος φάσματος ἐφανισθεῖσα, τοῖς πᾶσι φόβον πανικὸν ἐνεποίησε! Καὶ ἐσπάσατο λοιπὸν μετὰ παραφόρου ὀργῆς ἡ μαιφόνος τοῦ τέρατος χεὶρ, ἐκ τῆς αἱματοφύργου θήκης τὸ φονικώτατον ξίφος, καὶ ὀπλισθεῖσα ἐπέπεσε κατὰ παντὸς τοῦ Γένους ἡμῶν!

Καὶ ἐπληρώθη, οἴμοι! ἡ γῆ καὶ ἡ θάλασσα δακρύων καὶ αἱμάτων!... καὶ αἱ οἰμωγαὶ καὶ οἱ στεναγμοὶ τῶν μυριάδων θυμάτων δίκην καπνοῦ ἐπεσκότισαν τὸν ὀρίζοντα· καὶ αἱ θερμαὶ δεήσεις τῶν κινδυνευόντων ἀνυψοῦντο, ὡς στήλη πυρὸς, μέχρι τοῦ οὐρανοῦ! «^Ω Κύριε, σῶσον δὴ, ὦ Κύριε, εὐόδωσον δὴ.»

Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐνεφώλευεν ὡς ἐν κέντρῳ, τὸ πρῶτον ζώπυρον τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ζωῆς καὶ ἐπειδὴ τὸ τέρας τῆς τυραννίας τὸν βιαίως διαρρήξαντα τὰς ἀλύσεις λαὸν ἐνόμιζεν ὡς δρῶντα μέλλοντα νὰ καταφάγη αὐτὸ, διὰ τοῦτο ὤφειλε νὰ κατευθύνη τὸ ξίφος πρῶτον κατὰ τῆς κεφαλῆς. Τοῦτο ἀπὸ πολλοῦ ἤδη ἐνόει ὁ Πατριάρχης

καὶ ἡσθάνετο. Ἀλλὰ καίτοι δυνάμενος νὰ ἀπαλλάξῃ ἑαυτὸν τῆς τυραννικῆς μανίας, προὔτιμήσεν ὁμῶς, ὡς ὄντως ἀληθῆς καὶ καλὸς Ποιμὴν, ἵνα θῆ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ πρῶτος ὑπὲρ τῶν προβάτων καὶ προσενέγκει ἑαυτὸν ὀλοκαύτωμα τῷ Θεῷ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ.

Συλλαμβάνει λοιπὸν τὸν Πατριάρχην ὁ τύραννος, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, ἐκεῖνος ἑαυτὸν πρὸς τὸν τύραννον παραδίδωσι, καὶ ἀναρτᾷ αὐτὸν τοῦ ἰκριώματος καὶ ἐπὶ τρεῖς ὄλας ἡμέρας τηρεῖ τὸ σεβάσιμον αὐτοῦ σῶμα ἀνηρημένον ἀπέναντι τῆς πύλης τῶν Πατριαρχείων πρὸς γλεύην καὶ παραδειγματισμὸν. Καὶ ὁρᾶτε τῆς Πατρίδος τὴν συμφορὰν καὶ τῆς τυραννίας τὸ θράσος! Ὁ τέως λαμπρὸς τῆς Ἐκκλησίας στολισμὸς καὶ τὰ πράγματα τοῦ Γένους διοικῶν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ταπεινότητι κρέμαται ὡς κακοῦργος! Ὁ τοσαύτης τιμῆς ἠξιωμένος καὶ χάριτος καταγλευάζεται ὡς ὁ ἀδοξότατος θνητῶν ἀπάντων! Καὶ ὁ τοσοῦτον περίβλεπτος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, ὁ ὑψῶν τὰς χεῖρας καὶ μυριάδας μυριάδων ὀρθοδόξων εὐλογῶν, ἀναιρεῖται καὶ ἀτιμάζεται ὑπὸ εὐαρίθμων ἀπίστων, καὶ οὐδὲ τῆς κοινῆς ἀξιούται ταφῆς!

Ταύτην δὲ τὴν αὐτόχρημα ἄνανδρον καὶ δειλὴν πρᾶξιν πράξας ὁ τύραννος καὶ ὡς μέγα κατόρθωμα ὑπολαβὼν, σατανικὸν ἔπειτα ἀνακαγχάσας καὶ ἀχρεῖον καταρρήξας γέλωτα, ἔστρεφε μεγα-

λαυχῶν περίξ τοὺς ἀποτροπαίους αὐτοῦ ὀφθαλμοὺς, καὶ ἐξεβακχεύετο παραφόρως ἐπὶ τῇ νίκη, καὶ τῆς Ἑλλάδος τὴν ἐλευθερίαν ὡς μωρίαν πανταχοῦ διεσάλπιζε. Καὶ ταῦτα ἐποίει νομιζῶν, ὅτι ἐματαίωσε τῆς θείας Προνοίας τὰς βουλὰς Νήπιος οὐδ' ἔφριξεν, οὐδ' ἔταράχθη ποσῶς ἐκ τῆς ἐμφαντικῆς ἐκείνης φωνῆς, ἣν σὺν τῇ τελευταίᾳ πνοῇ ἀρῆκεν ὁ Πατριάρχης « Ἴδοι Κύριος καὶ κρινάτω! »

Καὶ γελᾷ λοιπὸν ὁ ἐχθρὸς καὶ μαίνεται ἡ Ἑλλάς ὑπὸ τῆς ὀδύνης, Ἄλλὰ τὸ ὀλοκαύτωμα ἦδη προσηνέχθη καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους αἱ ἀμαρτίαι ἀφέθησαν! Τοῦ Πατριάρχου τὸ αἷμα ἐχύθη καὶ ποταμὸς πύρινος ἐν πολλοῖς ἐλιγμοῖς, ὡς φλογερὸς δράκων, ὀρμητικῶς ῥέων, περιεκύκλου τοῦ τυράννου τὸ μεστὸν τρυφηλότητος καὶ νωθρείας μέγαρον! Ἡ ἐκραγεῖσα τῆς ἐπαναστάσεως θύελλα καὶ τῶν Ἑλλήνων τὸ θάρρος οὐ μόνον δὲν περιεστάλεισαν ἀλλ' ὀσημέραι μάλιστα ἐπετείνοντο καὶ τὰς ἐλπίδας τοῦ τυράννου κενὰς καὶ γελοίας ἐξήλεγχον.

Ὡς ἀνέμου βιαία πνοῇ, διεδόθη ὁ θάνατος τοῦ Πατριάρχου ἀπὸ περᾶτων εἰς πέρατα, καὶ οὐδαμοῦ οὐδεμία χριστιανικὴ ψυχὴ, ὄντως ὑπὸ τῆς εὐαγγελικῆς ἀκτίνος καταυγασθεῖσα, εὐρέθη μὴ συγκινηθεῖσα ἐπὶ τῷ φρικτῷ ἀνοσιουργήματι! Ἀστραπηδὸν κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν τοῦ Πατριάρχου ὁ φόνος ἐφημίσθη ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς σιδηροφορούσης Ἑλλάδος, καὶ κοπετὸν καὶ ὀδύνην ἐξή-

γειρε παρὰ πᾶσι τοῖς Ἑλλησι! «Καὶ κόψονται ἐπ' αὐτὸν κοπετόν» ὡς ἐπ' ἀγαπητῶ, καὶ ὀδηνηθήσονται ὀδύνην ὡς ἐπὶ πρωτοτόκῳ. Ἐκτοτε πᾶσα ἐλπὶς συνδιαλλαγῆς τυραννούντων καὶ τυραννουμένων ἐξέλιπε, καὶ ἡ μεταξὺ αὐτῶν συμβίωσις τοῦ λοιποῦ κατέστη τελείως ἀδύνατος.

Καὶ ἀντεπεξῆλθε λοιπὸν ἡ βία κατὰ τῆς βίας ἀμείλικτος· ἡ δικαιοσύνη κατὰ τῆς ἀδικίας ἀδησώτητος καὶ ἡ ἰσὴ ἀλευθερία στεναγμὸν βαθὴν στενάξασα, καὶ ἐκ τῆς εἰρκτῆς ἀνατιναχθεῖσα, κατέθεσε τῆς αἰχμαλωσίας τὰ χρόνια δεσμὰ, καὶ τὴν ἑαυτῆς, στιβαρὰν δεξιὰν ὀπλίσασα, ἐπάταξε μετὰ δυνάμεως καὶ βίας τὴν εἰδεχθῆ καὶ πεφυσημένην κεφαλήν τῆς τυραννίας.

Διὸ δυνατὰι τις ἀνενδοιάστως εἰπεῖν ὅτι ὁ θάνατος τοῦ Πατριάρχου ὑπῆρξε τῆς Ἑλλάδος ἡ ἀνάστασις· καὶ ἡ καταστροφή αὐτοῦ ἡ τοῦ διεσπαρμένου Ἑλληνικοῦ ἔθνους συναρμογὴ καὶ συνένωσις. Διὰ τοῦ αἵματος λοιπὸν αὐτοῦ ὁ μὲν ἀγὼν καθαγιασθεὶς καὶ χαρακτῆρα ἰσὸν καὶ ἅγιον λαβὼν παρεσκεύασε τὴν νίκην κατὰ τοῦ τυράννου, ὃν ἐπὶ τέλους ἐθριαμβεύσεν, ἡμεῖς δὲ ζῶμεν σήμερον οὐχὶ ὡς δούλοι, ἀλλ' ὡς ἐλεύθεροι, καὶ τὸν φαινότατον τοῦτον ἥλιον μετ' εὐφροσύνης πολλῆς βλέπομεν, καὶ ἀκωλύτως πρὸς τὸν διαυγῆ καὶ ἀστερόεντα τοῦτον οὐρανὸν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀνυψοῦμεν, καὶ μετ' ἀδείας τὴν γλυκεῖαν ταύτην τῆς

ἐλευθερίας αὔραν πνέομεν.

Καὶ ἐτήρει λοιπὸν πρὸς χλεύην ὁ τύραννος τὸν πατριαρχικὸν σῶμα ἐπὶ τρεῖς ὄλας ἡμέρας ἀνηρημένον τοῦ ἰκριώματος. Ἄλλ' οὔτε εἰς τοῦτο ἠρέσθη, ἀλλ' ἕτερον πολλῶ τοῦ πρώτου θηριωδέστερον ἐπεχείρει κατὰ τοῦ νεκροῦ κακούργημα· διότι ὡς τῶν πονηρῶν καὶ ἀνημέρων θηρίων, οὕτω καὶ τῆς τυραννίας ἡ φύσις πάντοτε ἐπιδεικνύει τὴν μοχθηρὰν κακίαν οὐ μόνον εἰς τὰ ἔμψυχα τῶν σωματίων, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὰ τὰ ἄψυχα. Καὶ προστάσει λοιπὸν τὸν ὀμότατον τῶν ἀπίστων ὄγλον, καὶ ἀφαρπάξουσι, ὡς κύνες λυσσαλέοι, τὸν νεκρὸν, καὶ σύρουσι πρὸς ἐμπαιγμὸν τοῦ Γένους εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως μετ' αἰοχύνης, καὶ ρίπτουσιν ἐπὶ τέλους εἰς τοῦ πόντου τὸν βυθὸν. Καὶ τοῦτο, ἵνα ἐξαφανίσῃ τελέως τὸν Πατριαρχικὸν, ὡς τὴν ὑπ' αὐτοῦ καθαιγιασθεῖσαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους ἐξανάστασιν ἐξαφανισμένην ἐνόμιζε. «Καὶ εἶπε τὸν ἄνδρα, ὅς συνετέλεσεν ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ὅς παρελογίσατο ἐξολοθρεῦσαι ἡμᾶς ἀφανίσωμεν αὐτὸν, τοῦ μὴ ἐστάναι αὐτὸν ἐν παντὶ ὀρίῳ Ἰσραὴλ».

Ἄλλὰ καὶ κατὰ τοῦτο ἐδείχθη νήπιος ὁ τύραννος θέλων νὰ ἐναντιωθῇ πρὸς τὰς τῆς θείας Προνοίας βουλὰς· διότι ἐρρίφθη μὲ τὸ Πατριαρχικὸν πτώμα εἰς τοῦ πόντου τὸν βυθὸν, ἀλλ' ὁ Κύριος ἐξαπέστειλεν ἐξ ὕψους καὶ προσελάβετο αὐτὸ· «ἐξαπέστειλεν ἐξ ὕψους καὶ ἔλαβέ με, προσελάβετό με

ἐξ ὑδάτων πολλῶν».

Καὶ ὡσπερ ὁ πυροειδῆς τοῦ ἡλίου δίσκος ἄμα τῇ ἕω ἀνυψοῦται μεγαλοπρεπῶς καὶ ἐν σμικρὰ καιροῦ ῥοπῇ πᾶσαν τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν, πάντα τὰ ὄρη καὶ τὰς νάπας καὶ καθόλου τὸ περιέχον καταθερμαίνει ταῖς τῶν ἀκτίνων βολαῖς οὕτω καὶ ὁ νεκρὸς τοῦ Πατριάρχου. ὅτε ἡ φαινή ἐκείνη αὐλή ὑπέφωσκε καὶ ὡς ὑπὸ κροκωτοῦ τινος πέπλου ἐφοινίσσετο ἡ ἀνατολή τῆς Ἑλληνικῆς πελιγγενεσίας, ἀνεδύετο ὡς ἄλλος ἡλιος μεγαλοπρεπῶς ἐκ τοῦ βυθοῦ τοῦ πόντου καὶ ἀνέφλεγε πάλιν πολλῶ ἢ πρὶν θερμότερον τῶν ἀπανταχοῦ Ἑλλήνων τὸ αἶσθημα.

Ἄμα δὲ ναῦς Ἑλληνικὴ, οἷα τις περόεσσα περιστερὰ, ἐπὶ τῶν ἑαυτῆς πτερυγῶν τὸ ἱερὸν λείψανον ἐπιθεῖσα, μετήνεγκεν αὐτὸ εἰς πόλιν εὐσεβοῦσαν, καὶ εὐηγγελίσατο, ὡς ἐκείνη ἢ ἐπὶ Νῶε, χαρμόсуна πᾶσι τοῖς ὀρθοδόξοις εὐαγγέλια. Καὶ πάλιν λοιπὸν ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος ὡς ἀστήρ φαινὸς ἐν μέσῳ ἀνέτειλε νεφέλης καὶ ὡς ἡλιος ἐκλάμπων ἐν ναῶ Κυρίου.

Αἱ βασιλικαὶ τιμαὶ, ἐν αἷς ἐτιμήθη τὸ ἱερὸν αὐτοῦ λείψανον ὑπὸ τοῖς κραταιᾷς καὶ ὀμοδόξου ῥωσικῆς Μοναρχίας· αἱ ἐκκλησιαστικαὶ πομπαὶ, μεθ' ὧν ἐδεξιώθη ὑπὸ τῆς εὐσεβεστάτης Συνόδου τῆς ἀπεράντου ἐκείνης Αὐτοκρατορίας· καὶ οἱ γλαφυροὶ λόγοι, οὓς ἐκ τῆς σκοπιᾶς ἐκείνης εὐγλώττως ἀπήγγελεν εἰς τῶν γλαφυρωτέρων παρ' ἡμῖν ἐκ-

κλησιαστικῶν ῥητόρων, ἐνεψύχουν τοὺς ὑπὲρ τῶν ὅλων ἀγωνιζομένους τότε Ἑλληνας καὶ γεναιότερους καὶ καρτερικωτέρους αὐτοὺς κατειργάζοντο πρὸς τὸν ὑπὲρ ἐλευθερίας ἱερὸν ἀγῶνα. Ὡστε ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος οὐ μόνον ζῶν καὶ ἐπὶ τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου ἰστάμενος καὶ φθειγγόμενος, ἀλλὰ πολλῶ μᾶλλον καὶ θανὼν, καὶ ἐν τῇ ἐσχατιᾷ ἐκείνῃ ἄπνους κείμενος μυστηριωδῶς συνέτρεχεν εἰς ἐπίρρωσιν καὶ εὐδόωσιν τοῦ ὑπὲρ Πίστεως καὶ Πατρίδος ἀγῶνος. Ἐκείθεν λοιπὸν ὡς διὰ μυρίων γλωσσῶν ἐκάλει τοὺς ἀπανταχοῦ διεσπαρμένους Ἑλληνας καὶ παρεκελεύετο πατρικῶς ἵνα μετὰ σπουδῆς καὶ θάρρους τάσσονται ὑπὸ τὰς σημαίας τῆς ἀγωνιζομένης αὐτῶν πατρίδος, καὶ συντρέχωσι παντοιοτρόπως εἰς τὰς μυρίας αὐτῆς ἀνάγκας καὶ στερήσεις. Τὸ δὲ ὄνομα αὐτοῦ, ὡς ἐκ τῆς μαρτυρικῆς χάριτος, θείαν τινα ἐνέργειαν καὶ δύναμιν λαβὼν, κατέστη σύμβολον τῆς εἰς τὴν Πίστιν καὶ τὴν Πατρίδα εἰλικρινοῦς ἀφοσιώσεως, καὶ ἐπ' αὐτῶ ἐκ τῶν βαθυτάτων μυχῶν νῆς καρδίας συγκινοῦμενος καὶ δάκρυ δαψιλὲς ἐκχέων, ᾧμνυε πᾶς γενναῖος ὀπλίτης καὶ πᾶς ἀτρόμητος πολεμιστῆς.

Πεντήκοντα ὅλα ἔτη διέμενεν ἐν τῇ εὐσεβεῖ ἐκείνῃ πόλει Ὁδησῶ τῇ τοσοῦτω προσφιλεῖ ἡμῖν τοῖς Ἑλλησι καταστάσει, ὡς ἅγιον τιμώμενον καὶ σεβόμενον τὸ μαρτυρικὸν τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου λείψανον. Πεντηκονταετηρὶς ὅλη παρῆλθε, καὶ ἡ μακαρία αὐτοῦ κόνις ἐπανεπαύετο μακρὰν τῆς

φίλης αὐτῷ Πατρίδος, ἧς χάριν τὸν μαρτυρικὸν ἐδέξατο θάνατον. Ἄλλ' ὅτε αἱ ἡμέραι τῆς χρονικῆς ἐκείνης περιόδου ἐπληρώθησαν, καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις κατὰ τὸν δικαῖν πόνον τῶν ἐλευθέρων Ἑλλήνων, καὶ τῆ τοῦ σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου αἰτήσει ἐζητεῖτο τὴν μεταμομιδὴν, καὶ ἡ κραταιοτάτη Ρωσσία, εὐμενὲς τὸ οὖς προσχοῦσα εἰς τὴν φωνὴν τῆς Ἑλλάδος, συννευδόκει καὶ ἀνεταράσσετο πάλιν τοῦ τάφου ὁ χοῦς· τότε νέαι ἀνεκαινίζοντο ὀδύνηαι πολλῶ τῶν παλαιῶν ὀδυνηρότεραι. Τίς οἶδε τοῦ Κυρίου τὰ κρίματα; «τὰ κρίματά σου ὥσει ἄβυσσος πολλή». Μετὰ πεντήκοντα ὅλα ἀπουσίας ἔτη διέπλεεν ὁ Πατριάρχης ἐπὶ νηὸς Ἑλληνικῆς παρὰ τὸν αἰγίαλον, τίνος; τῆς Κωνσταντινουπόλεως! Διέπλεε· καὶ, ὡς ἂν ἀπὸ τῆς λάρνακος ἀναστάς, ἐθεῶτο μακρόθεν τὰ Πατριαρχεῖα, ἅπερ αὐτὸς πόνοις ἀτρύτοις, καὶ κινδύνοις πολλοῖς ἀνήγειρεν· ἐθεῶτο τὰ ἄλλα σκηνώματα τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, ἅπερ πολλάκις τῆ πατριαρχικῆ κατηγλαϊσμένος στολῆ κατελάμπρυνεν· ἐθεῶτο πάλιν τὴν ἀγίαν Σοφίαν, ἣτις ἀπειράκις σκέψεων βαθυτάτων ἀφορμὴ αὐτῷ ἐγένετο· ἐθεῶτο τὴν ἡμισέληνον ἀγερώχως κυματίζουσαν ἔτη πρὸς χλεῦην τοῦ Σταυροῦ. ἢ μᾶλλον πρὸς αἶσχος τοῦ Χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ· ἐθεῶτο τέλος σύμπαν τὸ ἠγαπημένον αὐτοῦ ποιμνιον, ὅπερ, καίτοι ἀθρόον συρρέον ἐπὶ τὴν ἀκτὴν καὶ διαπύρως ποθοῦν, ἵνα μετὰ τοσοῦτον χρόνον κατασπάσῃται πάλιν τοῦ θεοδοξάστου

πνευματικοῦ αὐτοῦ πατρὸς τὰ ἱερὰ λείψανα, ἀλλ' ὁμως ὑπὸ τοῦ φόβου ἀνεστέλλετο καὶ τὸ ἄλγημα αὐτοῦ ἀνεκαινίζετο. «Καὶ τὸ ἄλγημά μου ἀνεκαινίσθη».

Ἄλλὰ ποῖος λόγος, ἢ ποῖος ἡμῖν διαρκέσει χρόνος πρὸς τὴν τούτων ἀκριβῆ ἀφήγησίν τε καὶ κατανόησιν; διότι ἐνταῦθα τῇ ἀληθείᾳ καὶ ὁ ὀξύτερος νοῦς καὶ ὁ δεξιώτερος, κάλαμος ἀμηχανοῦσι νὰ νοήσωσι καὶ παραστήσωσι τὴν ἀλήθειαν τῶν πραγμάτων, ἣν μόνη οἶδε πιστῶς ἐκφράζειν ἡ παντὸς λόγου κρείττων σιγή.

Καὶ τίς δύναται νὰ αἰσθανθῆ καὶ περιγράψῃ τὴν καταιχοῦσαν τὴν δύστηνον ἐκείνην χριστιανικὴν κοινωνίαν κατήφειαν καὶ ἀθυμίαν ἣτις ὡς νέφος ἀνέκρυσσε πᾶσαν εὐθυμίαν καὶ χαρὰν, ὅτε ἡ ἀτμῆρης ἢ φέρουσα τὰ ὀστᾶ τοῦ ποθητοῦ αὐτῇ πνευματικοῦ ποιμένος ἅμα φανεῖσα καὶ κατέστη ἄφαντος; Τίς δύναται νὰ αἰσθανθῆ τὴν ἐσωτερικῶς ἀνακοχλάζουσαν αὐτῆς συγκλίνησιν, μὴ τολμώσης δι' οὐδενὸς ἐξωτερικοῦ σημείου, οὔτε διὰ τῶν φυσικῶν αὐτῶν δακρύων νὰ κατασβέσῃ τῆς ὀδύνης τὴν φλόγα; διότι καθὼς ὅταν ὑετὸς καταρραγῆ σφοδρὸς, αἰθρία γίνεται καθαρὰ, οὕτω καὶ ὅταν τὰ δάκρυα καταρρέωσι, γαλήνη πῶς γίνεται καὶ εὐδία εἰς τὴν τεταραγμένην ψυχὴν καὶ τὸ ἐκ τῆς λύπης προερχόμενον πάθος μετριάζεται.

Καὶ τέμνουσα λοιπὸν τῆς θαλάσσης τὰ κύματα καὶ κρουομένη τὰς πλευρὰς ὑπὸ τῶν κυμάτων

διέβαινον ἐπισπερχῶς ἢ πυροκίνητος ναῦς, ἢ τὸ βαρύτεμον φορτίον φέρουσα· καὶ κατελείπετο ἢ χριστιανικὴ ἐκείνη ποίμνη ἀπαρηγόρητος!

Ἄλλὰ στάθμεισον ἐν τῷ σταθμῷ τούτῳ, Παναγιώτατε Πατριάρχα, καὶ ἀναπαύθητι καὶ καταοκλήνωσον ἐν τῷ οἴκῳ τούτῳ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, μέχρις οὗ πληρωθῶσι καιροὶ ἐθνῶν κατὰ τὰς βουλάς τοῦ Ὑψίστου. Ἠγαπημένος ὑπὸ Κυρίου κατασκηνώσει πεποιθῶς). 1. Τότε δέ μετενεχθήσεται καὶ τὸ ἱερὸν σου λείψανον εἰς τὴν ἀγαπητὴν σου ἐκείνην Μητρόπολιν καὶ κατατεθήσεται παρὰ ταῖς θήκαις τῶν Χρυσοστόμων, τῶν Γρηγορίων, τῶν Φωτίων, τῶν Γενναδίων καὶ τῆς ἄλλης σεμνῆς χορείας τῶν εὐκλεῶν Πατριαρχῶν, ὧν εὐκλεῆς ἐχρημάτισας διάδοχος.

Καὶ μένε λοιπὸν πρὸς καιρὸν παρ' ἡμῖν. καὶ νουθέτει ἡμᾶς καὶ παρακάλει καὶ παρηγόρει ἐν ταῖς θλίψεσι, καὶ παραμυθοῦ ἐν ταῖς περιστάσεσιν, ἀλλὰ καὶ ἐπιτίμα καὶ ἔλεγγε ἡμᾶς πταίνοντας διὰ τῆς μυριοθόγγου Πατριαρχικῆς σου φωνῆς, ἣτις ἐξέρχεται διαπρύσιος ἐκ τῆς σιγῆς ταύτης λάριακος τῶν σεπτῶν σου λειψάνων· διότι σωτήριος ἡμῶν τε καὶ τῆ φιλῆ Πατρίδι ἔσται ἡ Πατριαρχικὴ σου φωνὴ καὶ καθ' ὑπερβολὴν ἠδεῖα, οὐμόνη ὅταν αὐτὴ μειλιχίως παρηγορῇ καὶ συμβουλεύῃ, ἀλλὰ καὶ ὅταν μετὰ δριμύτητος ἐλέγχῃ τοὺς τε Ἄρχοντας ἡμῶν, ὅτι οὗτοι τυχὸν τὴν Ἄρχὴν ἀναπαύσεως καὶ ἀνέσεως ἀφορμὴν νομίζωσι· τοὺς τε παρ' ἡμῖν

πολιτευομένους, ὅταν οὗτοι περὶ τὰ χαμαίζηλα ἀμοιβαία πάθη κατατριβόμενοι τότε ἐνεστῶς καὶ τὸ μέλλον τῆς Ἑλλάδος καταστρέφωσι, καὶ καθόλου πάσαν τὴν νεωτέραν γενεάν, τὴν γλυκειαν ταύτην τοῦ μέλλοντος τῆς Πατρίδος ἐλπίδα, ὅταν αὕτη τῶν ἀγνῶν ἠθῶν τῶν προγόνων ἀφισταμένην περὶ πάντα νεωτερίζη κούφως καὶ παιδαριωδῶς.

Καὶ ὑπομίμνησκε λοιπὸν, Παναγιώτατε Πατριάρχα, καὶ ἰδιώτας καὶ ἄρχοντας. καὶ πλουσίους καὶ πένητας, καὶ ἀμαθεῖς καὶ σοφούς, καὶ σμικροὺς καὶ μεγάλους τὰς συμφορὰς τὰς πολλὰς, τὰς καταστροφὰς εἰς δεινὰς, τοὺς παντοίους κινδύνους, τὰ ἀπερίγραπτα μαρτύρια καὶ τοὺς φονικωτάτους θανάτους, εἰς οὓς ὑπέκυψεν ἡ καθόλου Πατρίς, ὅπως καταστήσῃ αὐτόνομον καὶ ἐλευθέραν τὴν σμικρὰν ταύτην τῆς Ἑλλάδος γωνίαν. Καὶ δεικνύων αὐτοῖς ἐκ τῆς στήλης, ἐφ' ἧς μετ' ὀλίγον ὁ ἀνδριάς σου τεθίησεται τὰς πυρποληθείσας πόλεις, τὰς ἐρημωθείσας χώρας, τοὺς βεβηλωθέντας ναοὺς καὶ τὸν στενάζοντα ἔτι ὑπὸ τὸν σιδηροῦν ζυγὸν χριστιανικὸν λαὸν, παρότρυνον εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν εὐσέβειαν, δι' ὧν τὰ τε ὑπάρχοντα ἀγαθὰ περιφρουροῦνται ἀσφαλῶς καὶ τὰ ποθηόμενα προσκτῶνται ῥαδίως, διότι ταῦτα ἀπὸ σοῦ οἱ πάντες ἀκούοντες καὶ ὡς ὑποθήκας πατρικὰς εὐλαβῶς τηροῦντες, αἰσιώτερον μέλλομεν νὰ διαπλέωμεν τὴν πολυκύμαντον ταύτην θάλασσαν, ἐν ἣ κατακλιδωνίζεται τὸ ἔθνικὸν ἡμῶν σκάφος, μέχρις οὗ ὁ χειμὼν καὶ ἡ ζάλη

παρέλθῃ, καὶ γαλήνη καὶ εὐδία ἐπικρατήσῃ κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὅστις μόνος, νιὸς μόνος, καὶ οὐχὶ οἱ ἰσχυροὶ τῆς γῆς, ἀλλοιοῦ χρόνους καὶ καιροὺς. «Καὶ αὐτὸς ἀλλοιοῖ καιροὺς καὶ χρόνους¹».

Ἡμεῖς δὲ πάντες ἀγαπητοὶ, εὐλογοῦντες ἐκ βάθους ψυχῆς τὸν Ὑψιστον, οὐτινος ἢ πανοσθενῆς δεξιὰ κατώρθωσεν ἐν ἡμῖν τὰ θαυμάσια ταῦτα τὰ μεγάλα, καὶ εὐχαριστοῦντες αὐτῷ ὅτι ἠξίωσεν ἡμᾶς ἵνα ἐορτάσωμεν τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν παλιγγενεσίας τὴν πρῶτην πεντηκονταετηρίδα, δεηθῶμεν αὐτοῦ μετὰ δακρύων θερμῶν ἵνα ἐν τῇ ἐρχομένῃ δευτέρᾳ πεντηκονταετηρίδι, εὐδοκήσας, ἀποτελέσῃ τὸ ἔργον τῆς πανσθενοῦς αὐτοῦ δυνάμεως, καὶ καταξιώσῃ τὴν μεθ' ἡμᾶς γενεάν, ἵνα ἐορτάσῃ τὴν τελείαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους παλιγγενεσίαν, ἐν τῷ τῆς θείας Σοφίας ναῷ.

Τέλος δὲ τὴν ἱερὰν λάρνακα τοῦ πρώτου μάρτυρος τῆς Ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας μετὰ υἱικοῦ φίλτρου καὶ εὐλαβείας κατασπασζόμενοι, ἀνακράξωμεν τρεῖς ἐν κατανύξει καρδίας.

Αἰωνία ἐθνικὴ εὐγνωμοσύνη πρὸς τὸν πρωτομάρτυρα τῆς Ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας Γρηγόριον τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως.

Τ Ε Λ Ο Σ

